

Upernaakit meqqiviaasarpugut

Om i-dialekten i Sydgrønland

Af Birte H. Christensen

Ovenstående er et eksempel på den i-dialekt*, der tales i det sydlige Vestgrønland, hovedsagelig i Narsaq og Qaqortoq kommuner. Forskellige former for i-dialekt tales i en stor del af Grønland, i Upernavik-området, på østkysten og i Sydvestgrønland helt op til Qeqertarsuatsiaat og Kapisillit i Nuuk kommune. Navnet i-dialekt skyldes simpelthen, at dens mest iørefaldende træk er, at mange af skriftsprogets *u*'er og *o*'er erstattes med henholdsvis *i* og *e*. I det følgende betegner /u/ og /i/ henholdsvis *u* (eller *o*) og *i* (eller *e*).

Tidligere var det en udbredt opfattelse, at i-dialekten var den gamle dialekt, som langsomt var i færd med at blive fortrængt af det moderne grønlandske standardsprog, som stammer fra strækningen fra Sisimiut til Nuuk. Der kommer jo så meget andet nyt fra hovedstaden i et land, og det er også hovedstadens sprog, der har dannet grundlag for den grønlandske retskrivning og skriftsprog i det hele taget. Men i begyndelsen af 80'erne blev der i

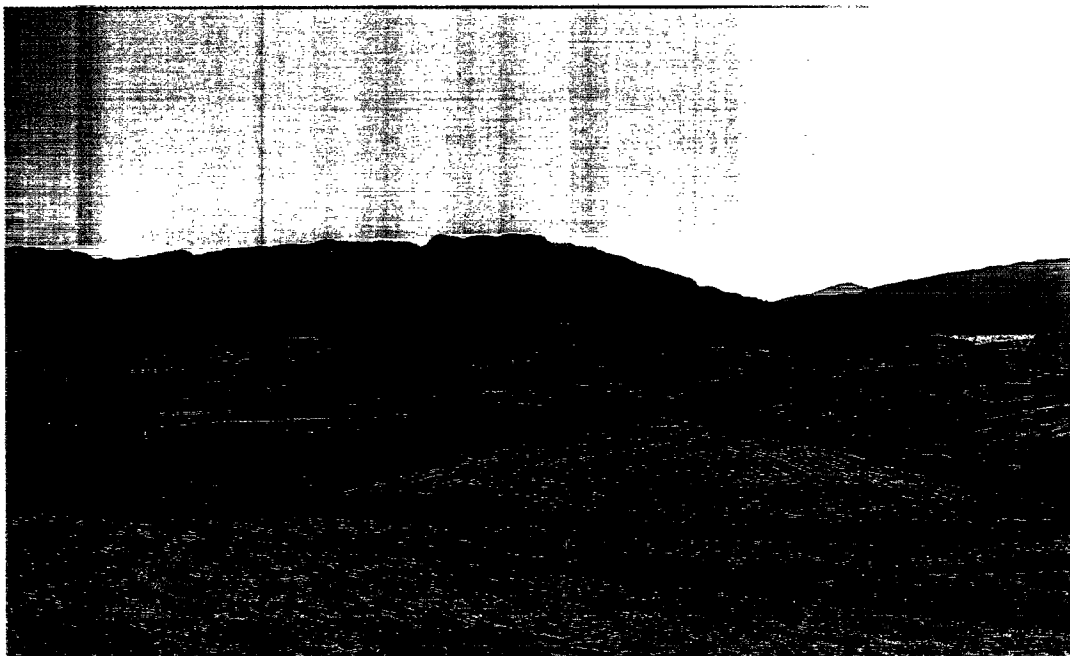
Nuuk afholdt et symposium, hvor sprogforskere og arkæologer fik lejlighed til at lægge hinandens teorier sammen, og – stærkt forenklet udtrykt – tegnede der sig et billede af en knibtangsbewægelse af forhistoriske folkevandringer, der havde ædt sig ind på det gamle grønlandske sprog fra hver sin ende, mens de talte i-dialekt. At den bevægelse så siden er blevet stoppet og muligvis vendt om, er en anden sag; gennem den talte og skrevne presse, gennem uddannelsestilbud og folks almindelige flytten rundt risikerer dialektforskelle nemt at blive udjævnet, som det også er tilfældet i andre lande.

Tidligere beskrivelser af i-dialekterne

Den første beskrivelse af en i-dialekt i Grønland findes så tidligt som i Otho Fabricius' »Forsøg til en forbedret

Birte H. Christensen er cand. ling. merc. og cand. mag. (eskimologi). Modtog i 2000 Københavns Universitets guldmedalje for besvarelse af universitetets prisspørgsmål i eskimologi. Prisopgaven, som forventes udgivet i efteråret 2001, danner grundlag for artiklen.

* På det vestgrønlandske standardsprog ville overskriften have lydt 'Upernaakkut meqqiviaasarpugut...'

Høstet i Sydgrønland. Tasiusaq, Narsaq, 1979. Foto: BHC.

Grønlandsk Grammatica», der udkom første gang i 1791. Fabricius var missionær i det nuværende Paamiut og havde således den sydvestgrønlandske dialekt på nært hold. Han opfattede den nu mere som en y-dialekt. Også H. Rink omtaler i-dialekten i den beskrivelse af det østgrønlandske sprog, som han udarbejdede i 1887 på grundlag af kateket Johannes (Hanseeraq) Hansens notater fra Konebådsekspeditionen til Østgrønland i 1883-85.

Fabricius' og Rinks omtale af i-dialekten er meget kortfattet. Derimod giver Chr. W. Schultz-Lorentzen i Meddelelser om Grønland i 1904 nogle interessante oplysninger, ikke om hvordan /u/ > /i/-tendensen ytrer sig, men om dens udbredelse, idet han forudsætter dialekten bekendt. Han fortæller, hvor-

dan det gik til, at den nordlige grænse for i-dialekten på vestkysten kom til at gå lige syd for Nuuk. Det skyldes en historisk tilfældighed, at det fælles grønlandske skriftsprog udviklede sig på grundlag af det sprog, der taltes i Midt- og Nordgrønland. Hans Egede kom til Midtgrønland og Poul Egede til Diskobugt-området, og det skriftsprog, de skabte, blev i den grad normdannende, at både Otho Fabricius og Samuel Kleinschmidt, hvis erfaringer ellers stammede fra Sydgrønland, indordnede sig under det. Schultz-Lorentzen fortæller i sin artikel, at

»medens Befolkningen ved Godthaab taler den grønlandske U-Dialekt, taler Befolkningen ved Ny-Herrnhut – mindre end en Kvartmil derfra – en ren uforfalsket I-Dialekt, og vi un-

derrettes ved historiske Undersøgelser om, at dette mærkelige Faktum skyldes den Omstændighed, at, medens den danske Mission fra Begyndelsen væsentlig vandt Tilhængere blandt Midtgrønlandere, optog den tyske Mission et Arbejde blandt de i store Skarer tilrejsende Sydlændinge, af hvilke da særlig deres Menigheder kom til at bestaa. Saaledes forstaa vi, hvorfor disse to saa nærliggende Pladser kom til at tale hver sin Dialekt; men hvor indgroet denne Dialektforskel har været hos begge, fremgaar af den mærkelige Omstændighed, at trods mere end 150 Aars daglige Samkvem er Dialektforskellen bevaret endnu den Dag i Dag. Men tro nu ikke, at Missionærerne har haft nogen Indflydelse i den Henseende. Tværtimod, det er et Faktum, at uagtet den sydlandske Befolkning udelukkende har haft Lærere, der talte Midtgrønlandsk, uagtet alle de Bøger, den læste, og alt, hvad den selv skrev, var skrevet i U-Dialekten, uagtet den Del af den, der var bosiddende ved Ny-Herrnhut, daglig var sammen med midtgrønlandsk talende Landsmænd, og alt dette i mere end 150 Aar, er det ikke faldet en eneste af dem ind at ændre deres Sprog.

Man skulde synes, at denne urokkelige Fastholden ved Dialekten og dennes Uforanderlighed maa være tilstrækkelige Beviser for, at denne Dialektforskel er en integrerende Del af Befolkningens Stammetype. Det maa saa blive en filologisk Undersøgelse overladt at afgøre, hvad Betydning den ellers maa have» (Schultz-Lorentzen 1904, s. 305-306).

Det var altså grænsen mellem missionsmarkerne, der dengang bestemte i-dialektens nordgrænse. Siden er Ny Herrnhut så blevet opslugt af Nuuk, også sprogligt, selv om de i-dialekttalende fra Sydgrønland ellers havde holdt fast ved

Den ældste leverandør af tekster til undersøgelsen, Miina Enoksen, f. 1883 i Niaqornaq, Narsaq. Optaget og fotograferet i Narsaq i 1949 af M. og C. L. Vebæk. Narsaq Museum.

deres sprog på trods af flere generationers midtgrønlandsk påvirkning.

I 1920'erne skrev William Thalbitzer om i-dialekten, især den østgrønlandsk; i-dialekten ved Kap Farvel blev kort beskrevet i en artikel i Atuagagdliutit i 1939 af Martin Ilíngivákêq, og Hans Lyngé har omtalt i-dialekten i Upernavik i 1955. Robert Petersen har i 1970'erne skrevet om i-dialekterne og har navnlig i 1980'erne skrevet om deres udbredelse i forbindelse med teorier om folkevandringer i Grønland; men det var først i 1970'erne, at en i-dialekt blev beskrevet grundigt på lingvistisk grundlag. Det var den danske sprogforsker Jørgen Rischel, der udledte de regelmæssigheder, der gælder for brugen af i-dialekten på Kap Farvel-egnen, og dermed dokumenterede, at der ikke bare er tale om en uklar tendens til at erstatte /u/ med /i/, men om en distinkt

dialekt med sine egne iboende regler. Denne beskrivelse har senere dannet grundlag for lignende beskrivelser af i-dialekten i Østgrønland og i Upernavik-området af henholdsvis den canadiske antropolog Louis-Jacques Dorais og Michael Fortescue fra Københavns Universitet.

Forskellige i-dialekter i Grønland

Efterhånden som i-dialekterne er blevet beskrevet, er det blevet klart, at deres tendens til at udskifte /u/ med /i/ ytrer sig forskelligt og på en måde, der bliver stadig mere kompleks fra Upernavik over Østgrønland til Kap Farvel og Sydvestgrønland. Fælles for dem alle er, at tendensen modvirkes dels af nogle **klare regler** om bevarelse af /u/, dels af nogle **tendenser** til at bevare /u/ i bestemte sammenhænge.

Upernavik-dialekten er den klarest strukturerede af de grønlandske i-dialekter: et /u/ beskytter et /u/ i den efterfølgende stavelse, også når det selv bliver til /i/; men et /u/ har ingen indflydelse på et evt. /u/ i stavelsen før. F.eks.: *qimmerujussuaq* > *qimmeriutsuaq*; *nanerujussuaq* > *nanerujutsuaq*. At en lyd lader sig påvirke af en nabolyd, kaldes *assimilation*, og i Upernavik går påvirkningen kun én vej, nemlig fremad. Dialekten er altså kendetegnet ved **progressiv assimilation**, eller for at være mere nøjagtig **progressiv fjernassimilation**, fordi de lyde, det drejer sig om, ikke er umiddelbare naboer.

I Østgrønland er det lidt mere kompliceret; her kan *assimilation* virke både fremad og bagud, altså være både **progressiv** og **regressiv**. Den bagudrette-

Den yngste leverandør af tekster, turistmedarbejder Dorte Rødgaard, f. 1969. Her på sin arbejdsplads Hotel Perlen i Narsaq, 1998. Foto: BHC.

de, regressive *assimilation* fungerer dog kun, hvis der mellem de to /u/ ikke er nogen labial konsonant, altså en konsonant, der formes af læberne: *p, m, v*, og regressiv *assimilation* er også på anden måde afhængig af nabobogstaverne. Fortsætter man så rundt om Grønland, bliver de næste i-dialekter Kap Farvel og sydvestgrønlandsk. De danner på en måde forbindelse mellem øst- og vestgrønlandsk; de har begge to stort set et vestgrønlandsk ordforråd, men på grund af indvandring fra Østgrønland rundt om Kap Farvel og op langs vestkysten, har de bl. a. det østgrønlandske fonetiske træk, at /u/ bliver til /i/.

Kap Farvel-dialekten har både den progressive og den regressive *assimilation*; som i Østgrønland fungerer den

regressive assimilation kun, hvis der ikke er nogen labial konsonant mellem de to /u/; men ellers er regressiv assimilation mere udbredt end i Østgrønland. Den dialekt, som tales i Sydvestgrønland, lige nord for Kap Farvel-området, er ikke tidligere blevet så grundigt beskrevet som de øvrige i-dialekter; men det er selvfølgelig logisk at forvente, at den på mange punkter ligner Kap Farvel-dialekten.

Undersøgelse af i-dialekten i Sydvestgrønland

I 1998 indsamlede jeg en del prøver på lydbånd af den sydvestgrønlandske i-dialekt (herefter for nemheds skyld kaldet sydgrønlandsk), for at se, i hvilket omfang sprogbrugen dør svarer til eller er forskellig fra den sprogbrug, som J. Rischel har konstateret længere sydpå. De fleste af de bånd, jeg har brugt, er optaget i og omkring Narsaq; nogle har jeg selv optaget, nogle er private optagelser, jeg har fået stillet til rådighed, og nogle stammer fra publicerede optagelser af sydgrønlandsk-talende. Desuden indgår der nogle optagelser fra 1949, som er foretaget af Måliâraq og C. L. Vebæk. Det vil sige, at optagelserne spænder fra personer født i 1880'erne til personer født i 1960'erne.

Det var spændende at gå i gang med indsamlingen af materiale og spændende at høre, om lydændringerne skete efter samme mønster i mine eksempler som i de eksempler på talesprog fra Kap Farvel-egnen, som blev analyseret for en snes år siden. Inden jeg gik i gang med at indsamle prøver af talesprog, var jeg blevet advaret om, at »folk taler slet ikke dialekt mere«; men udsagnet

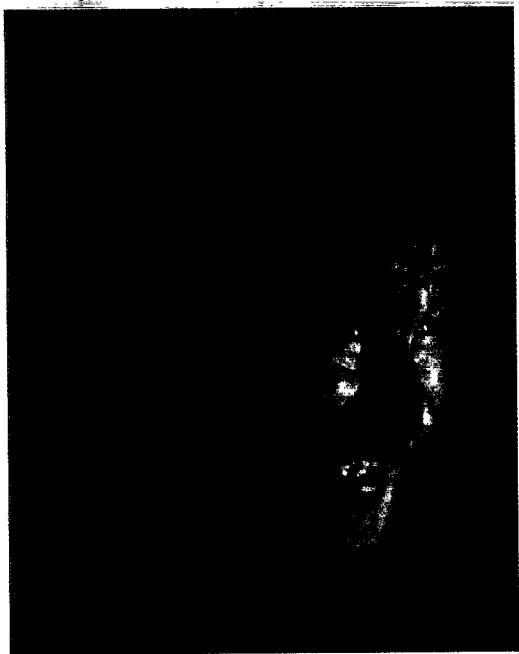
om, at folk skulle være ved at gå bort fra at tale egnens dialekt, svarede nu ikke til det sprog, jeg selv syntes jeg havde i ørerne fra mine egne ophold på Narsaq-egnen. Jeg havde ikke behovet at bekymre mig – det viste sig, at rygterne om den sydgrønlandske i-dialekts nært forestående død var stærkt overdrevne. Det kan naturligvis ikke komme som nogen overraskelse for dem, der selv taler dialekten eller jævnligt er i kontakt med den; men /u/ > /i/-tendensen kan altså også helt konkret dokumenteres simpelthen ved at tælle de /u/, der ændres til /i/.

Rischels lov

De vigtigste regler, som J. Rischel uledte fra Kap Farvel-dialekten, er følgende:

Pensionist Mariâne Frederiksen, 1920-2000, har fortalt på båndene om færeholderstedet Tasiusaq, Narsaq. Tasiusaq 1983. Foto: BHC.

Pensioneret fåreholder John Knudsen, f. 1925, har bl.a. fortalt om fåreholdererhvervet, og om, hvordan han startede som ung fåreholder i begyndelsen af 40'erne. Qassarsuk 1980. Foto: Finn Johannessen.

1. /u/ bliver **ikke** til /i/ i et ords første stavelse, f.eks. *nuna*
2. /u/ bliver **ikke** til /i/, hvis det følger umiddelbart efter en labial konsonant, f.eks. *aput* – *immuk* – *oqaasivut*
3. /u/ bliver **ikke** til /i/ efter en stavelse, hvor /u/ er bevaret på grund af regel nr. 1 eller 2, f.eks. *unnuaq* – *immussuaq* (progtessiv assimilation)
4. /u/ bevares **næsten** altid, hvis der er /u/ i den følgende stavelse, og der ikke er nogen labial konsonant mellem de to, f.eks. *pingasunngorneq* (regressiv assimilation)

Det er altså de regler, der gælder for Kap Farvel-dialekten. De tre første regler ligger fast – de gælder for Kap Far-

vel uden undtagelse, og de gælder også for de andre grønlandske i-dialekter Upernavik og østgrønlandsk. Nr. 4 skiller sig derimod ud: Den gælder ikke for Upernavik; for østgrønlandsk gælder den kun i nogle tilfælde, og for Kap Farvel er det heller ikke nogen helt ufravigelig regel.

Jeg har analyseret 14 forskellige båndoptagelser fra Narsaq- og Qaqortoq-området (mest Narsaq) og sammenlignet i-dialekten, som den kommer til udtryk på båndet, med de resultater, J. Rischel nåede frem til, for at se, om reglerne for brug af /u/ og /i/ i dette område er de samme som dem, der gælder for Kap Farvel-dialekten. Som nævnt stammer eksemplerne fra folk, der er født mellem 1880'erne og 1960'erne, og der lader ikke til at være nogen tegn overhovedet på, at i-dialekten skulle være på vej ud af de yngre generationers sprog. Men dialekten er meget præget af store forskelle mellem de enkelte sprogbrugere, og hver enkelt person spænder over forskellige varianter til brug i forskellige situationer.

Lad mig først slå fast, at der er stor lighed mellem de to dialekter, hvilket jo ikke er så underligt. De tre første regler gælder også for sydgrønlandsk, og den fjerde gælder i hvert fald i vid udstrækning også for sydgrønlandsk, men måske ikke helt på samme måde – det kommer jeg tilbage til nedenfor. Jeg har navnlig undersøgt følgende fem spørgsmål:

1. Låneord

Hvordan opfører /u/ sig i nyere låneord? Nyere låneord – dvs. hovedsagelig

Karnis Knudsen, 64 år ved optagelsen. Var leder af fiskehuset i Narsaq og fortæller her om fiskeriet ved Narsaq. Optaget og fotograferet i Narsaq i 1949 af M. og C. L. Vebæk. Narsaq Museum.

fra dansk – beholder deres /u/, som f.eks. »snescooter« og »kilometer«, som bliver til *sniskuuteri* og *kilumeeteri* (ikke *sniskiiteri* og *kilimiiteri*!); men hvis låneordet udbygges med et tilhæng, kan /u/ godt ændres i det nye ord der opstår, som f.eks. *1998-iuvoq* > *1998-iivoq*.

2. Leksikalisering

Jeg har prøvet at finde ud af, hvor stærk en tendens der er på sydgrønlandsk til, at bestemte udtryk leksikaliseres, altså bliver til faste udtryk med enten /u/ eller /i/. Alle tekstprøverne er præget af en vis grad af leksikalisering, således at nogle hyppigt forekommende ord og

tilhæng går igen med en bestemt udtale af /u/. Det gælder også de ældste optagelser fra 1949. Der er desuden variation mellem personer inden for samme aldersgruppe, og også inden for de enkelte bidrag, så nogen helt entydig tendens mod større leksikalisering er der ikke tale om.

Jeg har prøvet at se på de ord, som betegner begreber, der er forholdsvis nye i Grønland, uden at de dog er låneord. I teksterne tales der om radioer (*naalaarutsigut* > *naalaaritsigut*) og div. tekniske hjælpemidler (*atortorissaaruteqarpugut* > *atortorissaariteqarpugut*); de udtales med /i/ for /u/, og det samme med »uld« (*meqqut* > *meqqit*). På den anden side udtales *ilinniartitsisoq* og *naalakkersuisut* (lærer/myndigheder) ligesom på midtgrønlandsk med henholdsvis *o* og *u*. Det kan se inkonsekvent ud; men måske er det alligevel logisk, at ord som *ilinniartitsisoq* og *naalakkersuisut* leksikaliseres med midtgrønlandsk udtale, fordi de netop betegner noget fjernstyret og udefra kommende, mens den lokale dialekt anvendes på andre ord, der dækker over begreber, som ganske vist er nye, men som hører dagliglivet i lokalsamfundet til. Det gælder både fåreuld, radio og (andre) tekniske hjælpemidler. Det var et lille filosofisk sidespring, som ikke har så meget med konsonanter og vokaler at gøre; men det er da meget interessant alligevel!

3. Grænser mellem et ords bestanddele

Hvilken betydning har en grænsen mellem et grundord og et tilhæng eller mellem flere tilhæng og endelser for regressiv assimilation? På båndoptagelserne

var der ganske vist nogle ganske få udtryk, hvor /u/ blev til /i/, selv om man skulle have forventet, at de ville blive bevaret på grund af regressiv assimilation, og det var netop, hvor der kom en sådan grænse imellem; men der var stor overvægt af eksempler på det modsatte – på, at regressiv assimilation på sydgrønlandsk også fungerer tværs over grænserne mellem et ords forskellige bestanddele. F.eks.: *marluk* > *marlik*, men *marlu|nut*; *pingasut* > *pingasit* men *pingasu|nngorneq*; *eqaluit* > *eqalivit*, men *eqalu|ssuaq*. På østgrønlandsk spærrer en sådan grænse for regressiv assimilation, men ikke i Kap Farvel-området, og jeg mener, der er tilstrækkeligt belæg for at sige, at sydgrønlandsk, hvad det angår, er som Kap Farvel-dialekten – regressiv assimilation sker på tværs af grænserne mellem et grundord og dets tilhæng eller endelser.

4. Underliggende bogstaver

Hvad betyder et underliggende /u/ eller en underliggende labial konsonant (*p*, *m*, *v*) for, om /u/ bliver til /i/? Ja, hvad betyder i det hele taget udtrykket »underliggende /u/« og »underliggende labial konsonant«? Det har både noget at gøre med den nugældende grønlandske retskrivning og med udviklingen i talesproget.

Ved indførelsen af den nye grønlandske retskrivning i 1973 tog man konsekvensen af den udjævning, der for længst var sket af udtalen af oprindelige konsonantgrupper og vokalforbindelser. De udtales som én lang konsonant og én lang vokal, og efter den nye retskrivning skrives de som et dobbeltbog-

stav: *táuna* > *taanna*; *sulisaqaugut* > *sulisagaagut*; *sulivdlune* > *sulilluni*; *nápikavko* > *naapíkkakku*. Det er altså de bogstaver, der er forsvundet i den nye retskrivning, men har været der engang, som jeg kalder underliggende.

Det ser ud til, at /u/ bevares, når det følger efter en stavelse med underliggende /u/ – der er nu lovlig få af den type forbindelser på mine bånd, til at man kan sige noget sikkert; men det ser ud til, at mindet om det /u/ der engang var i ordet, holder sig endnu i dialekten.

Der er desværre heller ikke så mange eksempler i teksten på underliggende labiale konsonanter med /u/ bagefter, og om det /u/ så bliver til /i/ – tjå, det er lidt til hvilken side hveranden gang med måske en lille overvægt af ændringer. Det materiale, J. Rischel indsamlede i Kap Farvel-området i begyndelsen af 1970'erne, tydede på, at /u/ bevares efter en sådan underliggende labial konsonant, og der er også eksempler på mine bånd på, at det bevares. Det er muligt, at det er de yngre, der er ved at droppe dette træk; men der er desværre for lidt til at man rigtig kan sige noget om det.

5. Labial konsonant

Vi har set, at et /u/ på sydgrønlandsk bevares gennem regressiv assimilation, og at assimilationen også fungerer tværs over grænsen mellem et grundord og diverse tilhæng og endelser, som i *pingasu|nngorneq*. I Kap Farvel-dialekten spærrer en labial konsonant for den form for assimilation; men det kunne godt se ud til, at det er anderledes for sydgrønlandsk. Det er ikke bare det, at

Edvard og Mathilde (Atêrsivasik) Sakariassen, Narsaq. Edvard Sakariassen har bidraget med en skildring af fangstlivet. 64 år ved optagelsen. Optaget og fotograferet i Narsaq i 1949 af M. og C. L. Vebæk. Narsaq Museum.

/u/ efterfulgt af en labial konsonant + en anden stavelse med /u/ ikke nødvendigvis bliver til /i/, for der er ikke noget krav om, at /u/ absolut skal ændres. Men vi kan sammenligne ord, der indeholder /u/, og som optræder i forskellige sammenhænge. Somme tider optræder de med et tilhæng eller en endelse, der begynder med en labial konsonant efterfulgt af et /u/, og somme tider optræder de uden tilhæng eller med en anden slags tilhæng eller endelse, og der lader til at være en tendens til at bevare et oprindeligt /u/, hvis der er /u/ i en efterfølgende stavelse – også selv om de er adskilt af en labial konsonant.

Som et eksempel kan vi tage bygden Qassiarsuk. Den udtales ofte med /i/ som *Qassiarsik*, også når der bygges videre på ordet som i *Qassiarsimmi*, *Qassarsiliaalligit*, men med endelsen *-mut* bliver det på mine bånd til *Qassiarsummut* (/u/ + labial + /u/). I Kap Farvel-dialekten ville det sidste eksempel derimod ifølge det materiale, som J. Rischel indsamlede i 1970'erne, blive *Qassiarsimmut*, fordi den labiale konsonant *m* spærrer for påvirkning fra det sidste /u/ til /u/ i den foregående stavelse.

I hele materialet er der i det hele taget overvægt af eksempler, der tyder på, at en labial konsonant i sydgrønlandsk ikke spærrer for regressiv assimilation. Det er ikke helt overbevisende, for grundlaget er lovlig spinkelt; men jeg synes alligevel, det er bemærkelsesværdigt. Man kunne måske tale om »forstærket regressiv assimilation« på sydgrønlandsk.

Sproglig mangfoldighed

Så er der lige den distraherende ting ved det, at der også tegner sig et mønster, der er præget af stor variation og en udpræget vekslen mellem forskellig sprogbrug hos hver enkelt. Ud fra det foreliggende materiale er det mit indtryk, at der for de sydvestgrønlandsk-talende ikke kun er tale om et valg mellem dialekt og standardsprog, men at den enkelte sprogbruger suverænt varierer sin tale efter situationen. Der opnås derved en stor sproglig mangfoldighed, som er fascinerende, men som unægtelig også gør, at man som udlænding skal holde ørerne endog meget stive for at følge med i en samtale.

Anvendte dialektprøver

- Andersen, Pia R.: *John aamma Helena Knudsen oqaluttuarput*. Qassiarsuk, Narsaq. 1994. Upubliceret.
- Parbst, Karin, og Kattie Egede Motzfeldt: *Kiserliornerup Kingorna. Efter ensomheden*. Qaqortoq. 1993.
- Vebak, Måliaraq & C. L.: *Båndoptagelser af interview med ældre mennesker på Narsaq-egnen*. 1949. Upubliceret.
- Egne optagelser fra 1998:
- Mariåne Frederiksen, Narsaq, tidl. Tasiusaq.
- John Knudsen, Narsaq, tidl. Qassiarsuk.
- Otto Frederiksen, Tasiusaq.
- Cecilie Hansen, Narsaq.
- Dorthea Rødgaard, Narsaq.

Litteratur

- Christensen, Birte H.: *Dialekten i Sydvestgrønland: en grønlandsk i-dialekt*. Institut for Eskimologi skrifttrække 16. Københavns Universitet. (Under trykning).
- Dorais, Louis-Jacques: Some Notes on the Language of East Greenland. *Études/Inuit/Studies* 5, suppl. issue (The Language of the Inuit): 43-70. 1981.
- Fabricius, Otho: *Forsøg til en forbedret Grønlandsk Grammatica*. København. 1791 + 1801.
- Fortescue, Michael: *En introduktion til Upernavikdialekten*. Institut for Eskimologi skrifttrække 13. Københavns Universitet. 1986.
- Ilingivákéq, Martin: Kap Farvelip erqåne oqautsit ator-neqartut. *Atuagagdliutit* 1939-40:49-51.
- Lynge, Hans: Ineqpait. *Meddelelser om Grønland* 90,2. 1955.
- Petersen, Robert:
- On Phonological Length in the Eastern Eskimo Dialects. *Folk* 11-12:329-344. 1970.

On the East Greenlandic dialect in comparison with the West Greenlandic. *Objets et mondes* XV, 2:177-182. 1975.

Some features common to East and West Greenlandic in the light of dialect relationships and the latest migration theories. *Arctic Anthropology* 23 1/2:401-412. 1986.

De grønlandske dialekters fordeling. I *Vort sprog – vor kultur*. Pilersuiffik. 113-122. 1986.

Rink, Hinrich J.: Den østgrønlandske Dialekt, efter de af den danske Østkyst-Expedition meddelte Bemærkninger til Kleinschmidts grønlandske Ordbog. *Meddelelser om Grønland* X, Anden Del, IV. 1887.

Rischel, Jørgen:

Topics in West Greenlandic Phonology. Akademisk Forlag. København. 1974.

Asymmetric vowel harmony in Greenlandic fringe dialects. ARIPUC 9. Institut for Fonetik, Københavns Universitet. 1975.

Dialektfordeling og lydforandringer i grønlandsk. I *Vort sprog – vor kultur*. Pilersuiffik. 123-141. 1986.

Robbe, Pierre, & Louis-Jacques Dorais: *Tunumiit Oraasiat*. Centre d'Études Nordiques. Université Laval. Collection Nordica No 49. Québec. 1986.

Schultz-Lorentzen, Chr. W.: Eskimoernes Indvandring i Grønland. *Meddelelser om Grønland* XXVI, VI. 1904.

Thalbitzer, W.:

A phonetical study of the Eskimo language based on observations made on a journey in North Greenland 1900-1901. *Meddelelser om Grønland* 31. 1904.

The Ammassalik Eskimo: Contributions to the Ethnology of the East Greenland Natives. *Meddelelser om Grønland* XL. Anden del: Language and Folklore. 1921-23.